

професії, побудови успішної кар'єри в майбутньому у процесі здобуття ними профільної середньої освіти технологічного спрямування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Державний стандарт профільної середньої освіти. Постанова Кабінету міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851. Київ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#n10> (дата звернення: 11.11.2025).

Василь Іванович Туташинський,
завідувач відділу технологічної освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, tutashi@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-1842-0914>

СИСТЕМИ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ: ДОСВІД СТВОРЕННЯ, ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ УПРОВАДЖЕННЯ

Вступ. З профільним навчанням пов'язують найближчі перспективи розвитку освіти в Україні. У процесі профільного навчання можливо створити умови для розвитку здібностей учнів і учениць, профорієнтації, підвищення мотивації навчання та поглибленого вивчення предметів, необхідних для подальшої освіти і кар'єри. Проте вже на початку впровадження профільного навчання виникає багато проблем, що потребують невідкладного вирішення.

Мета дослідження – проаналізувати проблеми організації профільного навчання та визначити методологічні підходи і способи формування відповідної дидактичної системи.

Основні результати. Використовуючи синергетичний підхід при формуванні мережі закладів освіти, нами було розроблено й експериментально перевірено дидактичну систему, що забезпечує доступність здобуття профільної освіти, вирішує основні проблеми проєктування змісту навчання [1] та створення освітнього середовища [2].

Організаційні проблеми профільного навчання пов'язані з необхідністю реорганізації існуючих закладів загальної середньої освіти, функціонуванням та створенням гімназій, академічних і професійних ліцеїв, як це передбачено Законом України «Про повну середню освіту».

При цьому слід зазначити, що є непоодинокі випадки, коли реорганізуються та закриваються заклади освіти, які багато років підтверджували свою ефективність високими результатами роботи

(спеціалізовані школи, наукові та технічні ліцеї, МНВК). Чи доцільно реорганізовувати і закривати такі заклади освіти? Особливо, в той час, коли ресурсів на створення нових закладів освіти та їх матеріально-технічне і кадрове забезпечення недостатньо.

Фінансові проблеми виникають не тільки через недостатнє фінансування освіти, а й тому, що встановлені нормативи не дозволяють школам, гімназіям і ліцеям з малою чисельністю здобувачів освіти отримувати освітню субвенцію з Державного бюджету України. У результаті багато сільських шкіл, гімназій і ліцеїв припиняють функціонування. Бюджетні кошти при цьому використовуються неефективно. Виникають кадрові проблеми, які тільки підвищенням заробітної плати вирішити неможливо.

Дефіцит вчителів з'являється як у новостворених, так і в реорганізованих закладах загальної середньої освіти. Адже підготовка спеціалістів і формування педагогічного колективу справа не одного року. До того ж через низький рівень оплати праці працівників освіти, реорганізацію та закриття окремих закладів освіти спостерігається відтік кваліфікованих спеціалістів у інші галузі економічної діяльності.

Вирішуючи проблеми формування мережі закладів освіти, слід насамперед зазначити, що профільне навчання не повинно бути самоціллю. Це лише один із способів (і далеко не завжди універсальний) для проєктування індивідуальної траєкторії розвитку особистості.

Індивідуальна траєкторія розвитку особистості може проєктуватися за допомогою різних дидактичних систем, що забезпечують диференційоване навчання, формування профільних класів з поглибленим вивченням окремих навчальних предметів, вибір курсів за вибором та факультативів, складання та реалізацію індивідуальних навчальних планів.

Характерні особливості дидактичних систем та методологічних підходів для їх реалізації розкрито в педагогічних дослідженнях [3].

Дидактична система профільного навчання забезпечує відбір змісту освіти, що включає обов'язкові для вивчення навчальні предмети, інтегровані курси, факультативи й спецкурси за вибором для різних кластерів та профілів.

Вченими відділу технологічної освіти Інституту педагогіки НАПН України спроектовано зміст профільного навчання з технологій. Розроблено та експериментально перевірено навчальні програми спецкурсів і науково-методичне забезпечення для профільного навчання з технологій. Доведено ефективність *мережевої моделі профільного навчання*, що створюється в одному

районі або місті з різнопрофільних закладів загальної середньої освіти та інноваційно-освітніх структур [4, с. 8].

Висновки. Мережева модель забезпечує ефективну реалізацію дидактичної системи профільного навчання, є ефективною для упровадження в Україні. Перспективним для подальшого розвитку профільного навчання та технологічної освіти і побудови професійної кар'єри вбачається створення інноваційно-освітніх структур різних типів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Тарара А. М., Мачача Т. С., Туташинський В. І., Вдовченко В. В. Проєктування змісту профільного навчання технологій у старшій школі : монографія. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2019. 160 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-7724-34-5-2019-160>.
2. Формування освітнього середовища профільної школи: монографія / М. І. Піддячий та ін.; за ред. М. І. Піддячого. Київ : Педагогічна думка, 2013. 200 с.
3. В. І. Туташинський, Т. С. Мачача, А. М. Тарара, В. В. Вдовченко. Методика компетентісно орієнтованого навчання технологій у професійному ліцеї : методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2021. 141 с. DOI: <https://doi.org/10.32405/978-617-8124-10-6-2021-141>.
4. Голіяд І., Тропіна М. Трансформація освіти: інноваційно-освітній кластер як каталізатор розвитку висококваліфікованих фахівців технологічного профілю *Багаторівнева система підготовки педагогів профільного і професійного навчання в умовах освітньо-науково-виробничого кластера* : монографія / за ред. Л. В. Сліпчишин. Київ. 2025. С. 8–45. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/48060/Bahatorivneva%20systema%20pidhotovky%20pedahohiv_1.pdf?sequence=3&isAllowed=y (дата звернення: 12.11.2025).

Людмила Олександрівна Чистякова,
професор кафедри технологічної та
професійної освіти
Центральноукраїнського державного
університету імені Володимира
Винниченка, доктор педагогічних наук,
професор, м. Кропивницький,
l.o.chystiakova@cuspu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-9076-2484>

ЕКОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ СКЛАДНИК СУЧАСНОЇ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД ПРАКТИЧНОЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

Практична складова підготовки майбутніх учителів технологій відіграє визначальну роль у формуванні екологічної культури здобувачів освіти, оскільки забезпечує поєднання теоретичних знань із діяльнісними формами, спрямованими на розвиток екологічної компетентності. Діяльнісний блок